

פניני הפרשה

בהר

עלון מס'

1137

שנה כ"ג התשפ"ב

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

השמיטה והאמונה

את פרשת השמיטה, פותחת התורה בציון שהמצוה נאמרה בהר סיני. מדוע דוקא במצוה זו בחרה התורה לציין את העובדה שהיא נאמרה בהר סיני? רש"י עומד על קושיא זו וכותב: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

אמנם עדיין נותר לנו להבין מדוע דוקא במצוות השמיטה בחרה התורה להדגיש מסר זה, הרי יש מצוות רבות יומיומיות שיש בהן פרטים ודקדוקים רבים, ואילו שמיטה היא מצוה נדירה?

אלא, שורש מצוות השמיטה היא האמונה. כדי לשמור שמיטה, לא די באמונה במחשבה, אלא האדם צריך לקום ולעשות מעשה, לעזוב את אדמתו, להפקיר את פירותיו, לראות בעיניו שהוא מפקיר את עמלו ויגיעו לאחרים, ולהאמין שהקב"ה יחזיר לו כפל כפליים. על שומרי שביעי נאמר "גבורי כח עושי דברו", כי אמונה כזו אינה קלה לקיום. ודבר זה הוא יסוד ושורש לכל מצוות התורה, שאדם עושה אותם מכח האמונה שכל מצוה ומצוה בכל פרטיה ודקדוקיה נתנה מסיני ומזכה אותו לכל הברכות והישועות.

מעשה שהיה בזמן החפץ חיים ביהודי שחלה והיו לו חומצות בקיבה. הרופאים הזהירו אותו לא לאכול דבר שנשתהה אחר הבשול, ושאל את רבנו החפץ חיים אם מותר לו לאכול חמין בשבת, כי לדברי הרופאים זה יכול להזיק לו. אמר לו החפץ חיים: "כשאדם אוכל לכבוד שבת - אז שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ולא יהא לו שום היזק". לא נחה דעתו של היהודי בזה, וחזר ואמר: "רבי! אבל אולי זה כן יזיק לי?". אמר לו החפץ חיים: "אם כך, שאתה חושש כל כך, צריך אתה לעשות מה שהרופאים אמרו לך". ופירש ואמר: "אם אתה מקבל דברי חז"ל כפשוטם ומאמין בדבריהם באמונה מוחלטת, אין ספק שלא יארע לך שום היזק, אבל אם אתה מפקפק בלבך, הרי השבת לא תגן עליך, אתה חייב לעשות כפי שהרופאים אמרו לך".

יחיד ומיוחד

עצה טובה

פרק במשנה שאין בו שום מחלוקת

פרק "איזהו מקומן" הוא היחיד שאין בו מחלוקת. הרא"ה בחידושיו למסכת ברכות (ל"ב ע"א) כותב שהסיבה שתיקנו הגאונים לומר דוקא פרק זה בפתיחה לתפלת שחרית, "לפי שאין בכל אותו פרק מחלוקת, והיא משנה ברורה למשה מסיני". כיו"ב כותב רבנו האר"י ז"ל בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר דרוש ג') ומוסיף: "בעליית העולמות אנו צריכים אל השלום ולא אל המחלוקת, ולכן בחרו פרק זה". הגאון בעל תפארת ישראל (זבחים פ"ה חלק יכין אות כ"ד) מביא מסורת שהמשניות בפרק זה הם הלכה למשה מסיני ונשנו בדיוק בלשון שאמר משה רבנו. הבסיס למסורת זו הוא בכך שמקום האכילה של קדשי קדשים, מתואר במשנה כ"לפנים מן הקלעים". הקלעים, הם אלו שקבעו את גבולות הצר המשכן במשכן שבמדבר והם לא היו בבית המקדש, ולכן נראה שהפרק הוא מתקופה זו. עוד מצאו שיש בפרק זה 345 מלים כמנין "משה".

לפטטנים שמרבים ללהג דברי הבל שלבסוף הם מתחרטים עליהם, מומלץ לדמיין שדבריהם כתובים על נייר, ואז יתביישו מעצמם. (ע"פ המגיד מקודניץ זצ"ל "עבודת ישראל" אבות).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"עיקר ביאת האדם לעולם הזה, להוליד בנים צדיקים ויראי שמים ועושים נחת רוח ליוצרנו, כי לא בראו הש"ת לעשותו חרב להלחם נגדו. ולכן אם ישא אדם אשה שאינה הוגנת שאין לה יראת ה' או ממשפחה פסולה או האסורה לו, קרוב לודאי שלא יהיו בניהם הגונים. והרי הם חוטאים לפני הש"ת שעושים דבר נגד רצונו, ובכך לא חפץ ה'." ("מגיד חדשות" ח"י עמ' קי"ט).

ובי ימורך אחיך ומטה ידו עמך – ידוע מה שכתב הגר"ח ז"ל בספרו בן איש חי (ש"ר פרשת ויגש הלכה י"ג) שיכוין האדם במצות הצדקה לייחד שם הוי"ה ב"ה, דהיינו שיכוין שהפרוטה היא כנגד אות יו"ד, וחמש אצבעותיו וזרועו כנגד אותיות ה"א ווא"ו, וחמש אצבעות העני כנגד ה"א אחרונה. ע"ש. ולכן עדיף לפי זה לענ"ד שיתן האדם את הצדקה לעני מידו (ידו ממש). ועל פי זה הנה מקום אתי לבאר כוונת הכתוב כאן "ומטה ידו עמך", שרצונו לומר שנתת לו צדקה כאשר "ידו עמך", והיינו מידך לידו, ועל ידי זה נתייחד שם הוי"ה ב"ה, אשר רמוז בסופי תיבות "ידו עמך" העולים בגימטריא כמנין שם הוי"ה ב"ה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

שבוע שכולו שבת

לפי רשב"י חיי שעה ניתנו לאומות העולם, אך עם ישראל רשאי וחייב לבחור לעצמו לחיות חיי עולם על ידי שלא ימוש ספר התורה מפניו ונעשה רצונו של מקום. רבי ישמעאל באמת אינו חולק עליו, אלא מכיר את המציאות שרוב האנשים אינם יכולים לעמוד בדרישות הגבוהות של שקיעות מוחלטת בלימוד התורה, וממילא יש לנהוג בהם מנהג דרך ארץ. ואם יש אנשים שהגיעו לדרגת רשב"י, אין הכי נמי שעליהם להמשיך בהנהגתם.

הדבר בא לידי ביטוי בהמשך הגמרא המביאה את דברי אביי ש"הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן". כלומר, דרכו של רשב"י גם אם נכונה היא, אינה יכולה במציאות להיות דרך הכבושה לרבים.

רבי שמעון בר יוחאי נהג כך הלכה למעשה, כאשר ברח והתחבא מפני האמוראים שביקשו להורגו, ושהה במערה יחד עם בנו התנא רבי אלעזר במשך שלש עשרה שנים שבהן עסקו אך ורק בלימוד התורה בקדושה וטהרה. והקדוש ברוך הוא זימן להם את מאכלם באורח פלאי על ידי עץ חרובים ומעיין שנבראו בפתח המערה במיוחד עבורם. לאחר שתיים עשרה שנה שהיו טמונים במערה, יצאו רשב"י ובנו והתפלאו לראות אנשים חורשים וזורעים. בדרגתם הגבוהה הם לא יכלו לסבול מציאות של אנשים שאינם עוסקים רק בתורה, והביעו כלפיהם זעזוע: "מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה?!". כל מקום שהיו נותנים בו עיניהם היה נשרף. הם חיו בתפיסה שכל מהותה היתה חיי עולם - עולם הבא, שאכן אין בו מקום לעבודה ועמל גשמי. אך זה לא הסתדר עם המציאות של אנשי דורם, ולכן יצאה בת קול וקראה: "הלהחריב עולמי יצאתם? חזרו למערכתכם!" (שבת ל"ג ע"א).

אם כן, יפה כינה רבי יהודה את רשב"י "שבת", כיון שרק הוא היה בבחינת שבת קודש לה', היינו שהגיע לדרגה שבכל השבוע היתה לו מהות של "שבת" שאין בה עמל גשמי.

בזוהר הקדוש (ח"ג עמ' קמ"ד ע"ב) מובא שרבי יהודה היה קורא לרשב"י "שבת": "מה שבת לה' קדש - גם רבי שמעון שבת לה' קדש". ואכן, נהגו הספרדים לשורר בכל שבת את השיר "בר יוחאי". ויש להבין, אם היו קוראים לרשב"י "קדוש" ניחא, אך מה פשר הדימוי ל"שבת", וכי שייך לדמות אדם ליום בשבוע?

נראה בס"ד שביאור הדברים כך: מהותו של העולם הזה הוא עמל ועשייה, כמו שכתוב "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז). הקב"ה יצר את האדם באופן שהוא מעוניין לעבוד ולהשקיע, לקצור פירות ולהביא תועלת לעולם. אדם שאינו עמל בעולם הזה, מאבד את משמעות חייו ואינו מוצא בהם טעם, ובמקרים קיצוניים זה יכול להגיע עד כדי איבוד עצמו לדעת. לעומת זאת, מהותו של העולם הבא הפוכה לגמרי - הוא עולם רוחני נשגב וזך שכולו שבת ומנוחה והתענגות מזיו השכינה. לנו העם הנבחר, ניתנת הזדמנות בכל שבוע ושבוע במשך יממה אחת, לחיות בעולם מנוחה שהוא מעין עולם הבא, ובאותו יום ודוקא באותו יום, מהותו של העולם מתהפכת עבורנו, ונפשנו מוצאת מנוחה רק במנוחה.

רשב"י בדרגתו הגבוהה סבר שיהודי יכול להפוך גם את כל ששת ימי המעשה ל"שבת", וזאת על ידי הקדשת החיים באופן מוחלט ללימוד תורה ועשיית מצוות, כך שהצורך בחיי מעשה ועול דרך ארץ מתייתר. ולכן פסק שאדם צריך להקדיש כל חייו לתורה בלי להשתדל לפרנסה. כמו שאמרו בברכות (ל"ה ע"ב): "ואספת דגנך" מה תלמוד לומר? לפי שנאמר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך', יכול דברים ככתבן? ת"ל 'ואספת דגנך' - הנהג בהן מנהג דרך ארץ. דברי ר' ישמעאל. רשב"י אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה?! אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים... ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן...

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

העברת המסורת ב'ברגן בלזן'

"לא יעזור להם! הלילה נערוך כאן בבלוק את ליל הסדר על אפם וחמתם".

בלילה עברה השמועה במחנה כי בצריפו של הרבי מבלוז'וב נערוך סדר. סביב הרבי התאספו הסחופים והדוויים, והרבי קרא את ההגדה מתוך הזיכרון. על שולחן הסדר המאולתר היה כמעט הכל: זכר לארבע כוסות, משקה דלוח שהגרמנים התעקשו לקרוא לו קפה... פיסת מצה בגודל מטבע, ומרור בשפע... הלילה הזה היה כולו מרור. הרבי סיפר את סיפור יציאת מצרים, וכשהגיע הרגע לברך על אכילת מצה, לא היה ספק לנוכחים שהרבי הוא זה שיברך ויזכה לאכול את המצה הזעירה שעליה מסר נפשו.

אלא שלפתע התרוממה אחת הנשים ואמרה בהתרגשות: "הלא פסגתו של ליל הסדר היא קיום מצות 'והגדת לבנך' - להעביר את המסורת לדור הבא. נמצא עמי בני הקטן, והוא הילד היהודי היחיד כאן! אני מציעה, שהוא זה שיאכל את המצה, כי זוהי הדרך הטובה ביותר להמחיש לו את 'והגדת לבנך' במקום נורא זה".

להפתעת הכל, הרבי הסכים, ובחרת קודש קרא לילד - והעניק לו את המצה.

בעינים נוצצות מהתרגשות בירך הילד ואכל את המצה, לדמעותיהם של כל הנוכחים.

כשהסתיימה המלחמה, הרבי מבלוז'וב הגיע בנסיים לארה"ב, וכך גם אותה אשה ובנה. באחד הימים הגיעה לבית הרבי וביקשה להיוועץ עמו: הציעו לה הצעת שידוך - יהודי בשם הרב ישראל שפירא. היא לא יודעת מאומה על האיש ומבקשת לשאול את הרבי אודותיו. הרבי הכירו היטב, מפני שאדם מכיר את עצמו... התברר, שאותה אשה הכירה את הרבי בתוארו "הרבי מבלוז'וב" אך לא בשמו הפרטי. ענה לה הרבי: "חושבני, שכדאי לך להיפגש עמו, מה יש לך להפסיד...". היא הגיעה לפגישה וגילתה כי מדובר ברבי עצמו. הם נישאו במזל טוב. היא הפכה להיות הרבנית מבלוז'וב, ובנה הילד שימש כרבי מבלוז'וב אחרי פטירת אביו חורגו. כשנשאל פעם הרבי מדוע בחר להינשא לה, ענה: "אשה בעלת תעצומות נפש כאלו, בתוך גיא הצלמות, כשהיא אינה יודעת אם היא ובנה יחיו עוד יום אחד, ובכל זאת היא מאמינה כי עם ישראל יחיה לנצח, ויש לדאוג להעביר את המסורת לדור הבא - אשה כזו, זכות היא לי להינשא לה, ילד של אמא כזו, חפץ אני לגדל בביתי!".

חודש לפני פסח שנת התש"ד, סיכן האדמו"ר רבי ישראל שפירא מבלוז'וב זצ"ל את חייו וניגש אל מפקד מחנה ברגן בלזן ובפיו בקשה נועזת. הרבי ייצג עוד ארבעים יהודים נוספים, שביקשו כי יינתן להם קמח לאפיית מצות, ובתמורה לזה הם יוותרו על הלחם לשמונה ימים. על בקשה כזו במחנה היה מגיע עונש מוות מייד. למרבה הפלא, מפקד המחנה לא הגיב בחומרה, ואף לא שלל את הרעיון, רק אמר שעל בקשה כזו צריך לקבל אישור מסודר מהמפקדה הראשית בברלין. כעבור שלושה שבועות, יום לפני פסח, הגיע מברק מברלין המאשר את הבקשה! המפקד שאל את הרבי מה נדרש לצורך זה, והרבי ענה בבטחון, שהוא וקבוצתו זקוקים לשק של קמח מעט מים ועצים. המפקד נתן אישור לבקשה, ולאשרם של הרבי וקבוצתו לא היה קץ. בשירה ובהלל שינסו מותניהם לאפיית "מצות מצוה" בתוך המחנה הנורא.

בשארית כוחותיהם נרתמו היהודים למשימה, אחרי יום עבודה מפרך. התנור הקטן נבנה משאריות לבנים, את הקמח לשו בזריזות במים שלנו, הציתו את העצים, והחלו במלאכה שהיתה בעיניהם כלקוחה מעולם הדמיון: אפיית מצות לפסח בברגן בלזן.

והנה, תוך כדי האפיה, התפרץ המפקד הצורר לצריף בחמת זעם. תוך כדי צרחות וקללות הרס את התנור, ואת המצות היחידות שכבר הספיקו להיאפות רמס עד דק ברגליו הגסות. הוא אף הכה במכות רצח את היהודים, שלא הבינו כיצד נפלו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. בראות המפקד את הרבי, עזב את יתר יהודי ה'מאפיה', והחל ממקד את עיקר מכותיו הרצחניות כלפי הרבי, שהיה אז בן 56, ואך בנס נשאר בחיים. "מנוולים!", צווח העמלקי בטירוף, "אתם לא מתביישים?! אנחנו נותנים לכם 'הכל' ואתם בוגדים בנו?! כפויי טובה שכמותכם!". לאחר מעשה התברר שהגרמנים גילו תוך כדי אפיה, שיהודים מתוך המחנה הכינו מכתב שיועד לשוויץ, ובו מפורטת הזוועה הנוראית המתרחשת במחנה.

כגודל הציפיה כך גודל האכזבה. הקבוצה כאבה עד כלות הנפש, אך דוקא הרבי היה מאושר, מפני שתוך כדי המכות שקיבל, הצליח לחטוף חתיכת מצה בגודל מטבע ואותה שמר בידו.

כעת, נותרו היהודים ללא מצות וללא לחם לשמונה ימים, וכמעט ללא הרבי. רק פיסת מצה קטנה, נותרה להם לפליטה מהחורבן.

עם צאת הצורר מהמקום, אמר הרבי לבני הקבוצה:

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: לפני כמה שנים באתי לכבודו יחד עם בני לתספורת "חלאקה", וכשהגשתי את המספריים לכבודו, ביקשני להניח על השלחן ולא לקח מידי את המספריים. ברצוני ללמוד טעם הנהגה זו? תשובה: כך נוהגים אצלנו, לא למסור סכין ומספריים מיד ליד, לפי שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם ח"ו, כדאיתא במסכת מדות (פרק ג' משנה ד') שאינו בדין שיונף המקצר על המאריך.

שאלה: נפסק בשלחן ערוך (סי' רכ"ה סעי' י') שהרואה בריות נאות מברך בשם ומלכות "שככה לו בעולמו". האם נהוג בזמנינו לברך ברכה זו? תשובה: אין כמעט היום דבר כזה, ולא שמענו מי שמברך כך (רק בלי שם ומלכות).

שאלה: ראיתי באיזה ספר שאסור לנשק נפטר ויש בזה סכנה גדולה ע"פ הקבלה. ולכאורה כך נהג יוסף, כמו שכתוב "ויפול יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו" (בראשית נ' א')? תשובה: זה הקשיתי בילדותי. ושוב תירצתי ע"פ מאז"ל "יעקב אבינו לא מת" (תענית ה' ע"ב).

שאלה: לדידן בני ספרד, שאין נישאים ואין מסתפרים אלא עד ל"ד בעומר בבקר, האם לענין שמיעת כלי שיר גם כן הדין כן, או שמותר כבר מיום ל"ג לעומר, משום שמחת הילולא דרשב"י זע"א? תשובה: מותר לשמחת הילולא, וכן מנהג פשוט בארץ וכו"ל.

שאלה: אנו נוהגים בתלמוד תורה להדליק בערב ל"ג לעומר לאחר הצות מדורה לכבוד התנא רשב"י זע"א. האם יש מקום להקל ולהשמיע מוזיקה? תשובה: אפשר להשמיע שירים, וכן נהגו באי ג'רבא.

שאלה: ספרדי המתן את בתו עם אשכנזי ביום ל"ג לעומר, האם יש מקום להתיר לו להתגלה בערב ל"ג לעומר לכבוד החתונה? תשובה: מותר, שלא יראה ח"ו כאבל ביום שמחת בתו. קל וחומר ממה שהתירו הפוסקים לאבי הבן למוהל ולסנדק להתגלה בימי העומר.

שאלה: המחמיר כדעת האר"י שלא להסתפר עד שבועות, האם רשאי לספר את שאינו מחמיר? תשובה: רשאי.

שאלה: לענין תספורת בערב חג שבועות, מהו הנוהג ע"פ הקבלה, והאם זה נכון שאפשר להסתפר מיד כשמתחילים "שלשת ימי הגבלה"? תשובה: על פי הקבלה רק בערב החג.

שאלה: האם מותר ללמוד משניות בליל שבועות? תשובה: ע"פ הקבלה אין ללמוד משניות בליל שבועות.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל